

Nylonharisnya magánimport 1961-ben ^[1]

Egy volt illegális kommunista csempészügye

„Mi, akik többször jártunk már nyugaton, meg tudjuk érteni, hogy egyeseket megragad és elront a nyugati kalmárszellem. Nyilván ez történt ezzel a szerencsétlen flótással is. Bármennyire is hibázott, még egy enyhítő körülményt fel lehet hozni mellette. Tulajdonképpen nem károsította meg a magyar népgazdaságot, hiszen a kint két hónap alatt összespórolt ösztöndíjából vette azokat az átkozott harisnyákat. Ha egy csöpp esze lett volna, legalább annyi, mint amennyi hiányzik neki, inkább streap-steese bárba költötte volna. Az ő korában ez már inkább használt, mint ártott volna neki.”

Bevezető

Az Egészségügyi Minisztérium iratai között bukkantunk a következő ügyre, amely egy - saját hibájából vámmhatósági, s emiatt pártfegyelmi ügybe keveredett - orvos kálváriáját mutatja be. Az ügy önmagában is érdekes, mivel az „illegális importot” olyan elismert orvos hajtotta végre, akinek a „politikai múltja messzemenően kiemelkedő” volt. Feltehető, hogy a '60-as években számos hasonló eset történt, azonban a mostani különlegességét az adja, hogy a dokumentumokból megismerhetjük a konkrét vádat, az érintett védekezési módszerét, amely sok más esethez hasonlóan jellemző volt az adott korra. Az ügy szereplőjének fiktív nevet adtunk, mivel nem célunk senkit sem pellengérré állítani, csupán az eset és a módszer az, amit láttatni szeretnénk.

A hatvanas évek eleje a Kádár-rendszer megszilárdulásának időszaka, ám a nyugati szellemi és fogyasztói kultúra hatása és terjedése az 1956 előtti zártsághoz képest érezhetően megnövekedett. A hatalom képviselőinek el kellett dönteniük, hogyan kezeljék az új jelenségeket, mi az, ami még elviselhető, és mi az, ami megengedhetetlen a szocialista Magyarországon.

A szocialista gazdaságra jellemző áruhiány miatt a termékek egy részét a hazai ipar megpróbálta helyettesíteni, a nehezen beszerezhető nyugati termékek azonban csempészúton jutottak be az országba. Az áruhiányos időszakban szinte mindenki csempésztett, akinek lehetősége volt Nyugatra vagy egyes árucikkek miatt akár a szocialista országokba utazni. A Kádár korszak egyes szakaszaiban - a műszaki fejlődés, a divat, vagy éppen az ország nyitottságától is függően - kimutatható, hogy mikor mi volt a legnépszerűbb és jól eladható csempészárú. Elsősorban ezek az áruk álltak leginkább a csempészek érdeklődésének középpontjában. A legkedveltebb csempészárúk közé tartozott az orkáncabát, a farmer, a rágógumi, a gyógyszerek, márkás nyugati cigaretta, a nylonharisnya, a zseb-és a táskaradió, a bakelit rock and roll, később a rocklemezek, a magnókazetták, a kvarcórák, a zsebszámológépek is. Azok, akik illegálisan akartak árut behozni, kockázatot vállaltak, és a lebukás veszélye állandóan ott lebegett a fejük felett. Akit a vámmellenőrzésnél elkaptak, annak az akkori törvények értelmében szembe kellett néznie a következményekkel, ami akár börtönbüntetést is lehetett. Forrásközlésünk főszereplője is ezt a büntetést kockáztatta.

Hegyeshalom az 1960-as években

www.retronom.hu ^[2]

Az ügy háttéréről, a mozgatórugókról keveset tudunk. Az eldugott árucikkek egy részét vélhetően saját magának, esetleg családtagjainak, rokonoknak, barátoknak, ismerősöknek, munkatársaknak hozta, de a nála megtalált nagy mennyiségű női harisnyadrágot nyilvánvalóan üzleti célból „importálta”. Nem vitás, hogy a '60-as években számos hasonló eset történt, esetünkben azonban nem egy hétköznapi embert vádoltak vámbűncselekménnyel, hanem „a munkásmozgalom régi harcosát”.

Történetünk főszereplője egy alig ötvenéves orvos, aki 1961-ben saját gépkocsijával [!] két hónapos tanulmányútra utazott Olaszországba. Ösztöndíja lejártá után a hegyeshalmi határon kelt át. A vámvizsgálat során jegyzéket készített mindarról, amit külföldön vásárolt vagy ajándékba kapott. A jegyzék alján található büntetőnyilatkozatot aláírta, hogy azt a valóságnak megfelelően készítette el. A vámvizsgálat során a vámőr kérdéseire, hogy elrejtett-e valamit a testében vagy a gépkocsijában, tagadólag válaszolt. Valószínűnek tartjuk, hogy az orvos ideges viselkedése kelthette fel a vámőr gyanúját, mert valami ok folytán nem hittek neki, és alapos vizsgálatnak vetették alá gépkocsiját. A vámvizsgálat során a csomagtérben elhelyezett pótkerék felett és mögötte 179 pár gyári csomagolású nylonharisnyát talált a vizsgálatot végző vámtiszt. Ezután a vámőr ismételtlen megkérdezte az érintettet, hogy van-e még valami a kocsijában. Az orvos, látva szorult helyzetét, bevallott mindent. Elmondta, hogy a szennyes ruhák és a hátsó ülés rugói között is találhatóak nylonharisnyák, ám nemcsak a közel négyszáz pár nylonharisnyát próbálta meg becsempészni az országba, hanem a zsebéből két darab 21 köves férfiaróra, a pulóvere zsebéből és a kocsikésztyűtartójából két különféle típusú tranzisztoros zsebrádió is előkerült, amit a harisnyákkal együtt szintén lefoglaltak. A csempészett áru értékét 30 000 Ft-ra becsülték. Tekintettel arra, hogy a csempész-holmi értéke ötezer forintot felüli összegű volt, az akkori törvények szerint ez már nem szabálysértésnek, hanem büntetettnek minősült. A vámvizsgálat után az árut elkobozták, és az orvos ügyét átadták az illetékes hatóságoknak.

A hegyeshalmi vámvizsgáló közúti kirendeltségén felvett jegyzőkönyv tanúsága szerint, melyet forrásközlésünkben a személyes adatok kivételével közlünk, az orvos azzal védekezett, hogy az árufelvételeket azért rejtette el, mert „tudomásom volt arról, hogy ilyen mennyiségű áru kereskedelmi jellegű, és nem akartam utánnuk [!] vámot megfizetni”. Elmondása szerint a termékek nagy részét a karácsonyi és a húsvéti ünnepek alkalmával kívánta elajándékozni, illetve nagynénjén keresztül értékesíteni. Úgy vélte, hogy az így kapott pénzen „le tud majd mondani egy-két mellékállásáról, és több időt tud szentelni tanulmányainak”. Az elkobzott árucikkeket részben a kint kapott ösztöndíjából, részben a külföldön élő testvérétől kapott pénzen vásárolta. Mindezek után kérte a vámgazgatóság „méltányos elbírálását”. Az orvos védekezése megfelelt a korban szokásos taktikának, más ügyekben is szinte mindig ugyanezzel a válasszal találkozhatunk: magának vagy ajándékba hozta a lefoglalt árufelvételeket.

A határállomáson lezajlott vizsgálat után, már hazatérése napján [Halmi Ernő] felkereste Gábor György egyetemi docent, munkahelyi klinikájának igazgatóhelyettesét, és beszámolt a lebukásról. Gábor azt tanácsolta a nehéz helyzetbe került orvosnak, hogy az ügyet azonnal jelentse a pártnak, és állami felelőseinek, illetve Simonovits István egészségügyi miniszterhelyettesnek. Közben Gábor György tájékoztató jellegű telefonbeszélgetést folytatott Simonovits egészségügyi miniszterhelyettesével is. Erről a beszélgetésről készült egy összefoglaló jelentés, melyet Gábor György az úgyról kialakított véleményével együtt megküldött a miniszterhelyettesnek, melyben utalt arra, hogy az orvost, a körülötte kibontakozó botrány „rendkívüli módon megviselte”. Erre utalnak azon megjegyzései, hogy az orvos cselekedete „meggondolatlan” volt, és „igen súlyos elbírálás alá esik”, ugyanis nemcsak mint magyar állampolgár vétett a fennálló

törvényes rendeletek ellen, hanem „mint kommunista elvtelenül, pártszerűtlenül, kommunistához nem méltóan viselkedett”. Tettét súlyosbította, hogy „nem fiatal hebeburgya ember, hanem elég nagy emberi és mozgalmi tapasztalatokkal is rendelkezik”, és indokolt megbüntetése. Javasolta az ügy teljes kivizsgálását, és is, hogy figyelembe kell venni az enyhítő körülményeket is.

Ügyünk főszereplője már fiatal korában aktívan bekapcsolódott a munkásmozgalomba. Olaszországi orvosi tanulmányai után, 1936-tól orvos századosként részt vett a spanyol polgárháborúban, a „brigád parancsnoka dr. Münnich Ferenc elvtárs volt”, akit személyesen ismert. „Az összes magyar szabadságharcos között, talán ő töltötte a leghosszabb időt a fronton”. A köztársasági kormány veresége után a Nemzetközi Brigád 14 tagú orvos csoportjával Kínába ment, ahol a kínai vörös keresztnél teljesített szolgálatot „Csang-Kaj-sek hadseregében”, és „állandó kapcsolatban volt a Kínai Kommunista Párttal”. 1947-ben hazatért, évekig mellőzték, orvosi pályafutását sem folytathatta, hanem „az akkori pártvezetés kívánságára hosszú ideig egészségügyi, szervezési, illetve statisztikai munkát” végzett. Egészségügyi szervezési témakörből 1957-ben megszerezte az „orvostudományok kandidátusa” tudományos fokozatát. Valódi orvosi hivatását csak majdnem 50 éves korában folytathatta, amihez „nagy ambícióval, korát meghazudtoló frissességgel és munkakedvvel fogott hozzá”, hogy a szakmai téren történt mélyültését bepótolja”. Felettesei úgy döntöttek, hogy az orvostudomány olyan modern ágát kell megtanulnia, amely mögött „világviszonylatban sem áll nagy és régi múlt”. Ez a tudományág a radioizotópokkal való foglalkozást jelentette, és annak egy szűkebb ágát, a radiocirculográfiát.

A felsőbb szintű döntés után elkezdődött a szakképzés, a doktor itthon és külföldön több tanfolyamot végzett, sokrétű tapasztalatot szerzett. Több tudományos közleménye jelent meg, és néhány év alatt „komoly szakember” vált belőle, aki a '60-as évek elejére „érett be”. Munkája szorosan kapcsolódott az egyetemen dolgozó kardiológiai munkacsoport tervéhez. Közvetlen kollégája úgy vélte, hogy minden olyan intézkedés, ami gátolná munkája folytatásában, „igen komoly kárt jelent a magyar kardiológiai kutatásban”, hiszen „pillanatnyilag” senki sincs, aki munkáját át tudná venni, vagy folytatni tudná.

Az orvos csempészési ügyéről nemcsak az Egészségügyi Minisztérium, hanem - párttagságából adódóan - az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottsága (KEB) is tudomást szerzett, ahol górcső alá vették múltját és addigi tevékenységét, valamint az elkövetett „bűn” nagyságát. Az Egészségügyi Minisztérium PB titkára egy meglehetősen negatív és elfogult véleményt készített a KEB-nek. Eszerint a minisztériumba „egyéni érdeke miatt lépett be („disszertáció elkészítése, szakorvosi vizsga”), s munkájára az volt a jellemző, hogy a feladatokat szétosztotta, „ő maga nem sokat végzett”. Politikai felfogásáról csupán egy dolgot említett a PB titkár: „amikor az ellenforradalom alatt tárgyalták a vörös csillagok leverését, ő kijelentette, hogy ez nem nagy dolog, hiszen az nem a munkás mozgalom jelképe”.

Az orvos munkahelye is véleményt nyilvánított a KEB-nek az ügyről. A pártcsoportbizalmi jelentése alapján megállapítható volt, hogy a klinikán korábban „ő volt az egyetlen párttag, ami igen nehéz feladatot rótt rá”. A bizalmi leszögezte, hogy „kétségtelenül meglevő jó tulajdonságai mellett számos hibája is van, amelyek közül nem utolsósorban szerepel anyagiassága”, erre azonban részben a pártcsoportban, részben „elvtársi, baráti beszélgetésekben is” figyelmeztették.

Az esetről több neves szakember véleményét is kikérték, Gegesi Kis Pál rektor és Somogyi Endre docens, az egyetem párttitkára azt állították, hogy az orvos „egyetemi magatartása nem volt olyan, hogy mellette különösebben ki tudnának állni”, és munkahelyéről is eltanácsolták. Gömöri Pál klinikaigazgató viszont „feltétlenül kívánatosnak” tartotta, hogy a klinikán maradjon.

Várterész Vilmos, a Joliot-Curie Sugárbiológiai Intézet igazgatója azt állította, hogy Magyarországon [Halmi] doktor a legjobb és a legfelkészültebb szakember a radiocirculographia terén Az Egészségügyi Minisztérium képviselőjében Bartha Ferenc főosztályvezető munkahely cserét javasolt.

Az ügyben megszólalt Simonovits István miniszterhelyettes is, akinek véleménye meghatározó lehetett az ügyben. Asztalos Gézának, az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottság egyik tagjának írt levelében jelezte, hogy az orvos ügyében beszélt „a legilletékesebb, s legjobb elvtársakkal”, vagyis Somogyi Endre docenssel, az egyetemi pártbizottság titkárával. Várterész Vilmossal, a Joliot-Curie Sugárbiológiai Intézet igazgatójával és Gábor György docenssel. Kijelentette, hogy saját véleménye Gábor György véleményéhez áll a legközelebb, mert úgy gondolja, hogy a legsúlyosabb pártbüntetésben kell részesíteni az orvost, ám mentőkörülményként hozta fel, hogy „túl súlyosnak” tartaná a pártból való kizárását, mert meg van győződve arról, hogy „hasznoló hibát biztosan nem fog többé elkövetni”. Javasolta, hogy a pártbüntetés mellé „súlyos állami büntetést is” kapjon, de jelenlegi munkahelyét ne veszítse el.

Végül a csempészés ügyébe keveredett orvost 1961-ben a KEB „szigorú megrovás végső figyelmeztetés pártbüntetésben részesítette”, ami egyben azt is jelentette, hogy három évig nem viselhetett választott párttiszságot. A KEB ugyanakkor javasolta, hogy „beosztásában hagyják meg”, vagyis nem távolították el a klinikáról.

A hároméves pártbüntetés letelte után, 1964-ben, a „Szervezeti Szabályzat értelmében” lefolytatott KEB felülvizsgálatban áttekintették, hogy törölhető-e a pártbüntetés. Az indoklás megállapította, hogy a doktor „a pártbüntetés óta többször volt külföldön” (útlevelét nem vették el, tehát botlását nem egy átlagpolgár ügyeként bírálták el). A későbbiekben nem merült fel vele szemben semmilyen panasz, mivel munkáját jól végezte, sőt az Országos Atomenergia Bizottság Egészségügyi Szakbizottságában társadalmi feladatokat is ellátott. Ezen indokok alapján javasolták, hogy a KEB „szigorú megrovás végső figyelmeztetéssel pártbüntetését” törölje. A KEB ennek megfelelően döntött. A törlés megtörtént, ami egyértelműen arra utal, hogy a múltbéli munkásmozgalmi érdemek segítő, enyhítő körülményt jelentettek az ügy megoldásában. Az orvost munkahelyén a későbbiekben sem érte semmilyen hátrányos megkülönböztetés.

Az ügyben érintett orvos mindössze egyetlen egyszer szólt meg a levélváltások során. 1961. augusztus 29-én lakonikus rövidségű levélben közölte Simonovits István egészségügyi miniszterrel, hogy vámügyében a bíróság 5000 Ft pénzbüntetésre ítélte, és mentesítette az ítélet jogügyi hátrányaitól, vagyis büntetlen előéletűnek számított.

Az ügy tanulságát több oldalról is megvilágíthatjuk. Egyrészt a büntetéssel példát kellett statuálni, mert az orvos cselekedete törvénybe ütköző volt, másrészt gyakorlatilag semmilyen hosszú távú következménnyel nem járt a kiszabott büntetés. Munkahelye megmaradt, útlevelét, pontosabban a külföldi utazás jogát nem vonták meg, s 1964-ben a KEB a pártbüntetést is törölte.

A viszonylag kedvező elbírálás mellett azonban valóságos tortúrának lehetett kitéve forrásközlésünk orvosa az eljárás során. Azt, hogy a múltnak milyen szerepe volt a történetben, nem tudhatjuk, mint ahogyan azt sem, hogy az orvos felvette-e a kapcsolatot Münnich Ferencsel, de az is lehet, hogy nevének említése, és az, hogy Münnich harcóstársaként a spanyol polgárháborúban harcolt, már elegendő volt ahhoz, hogy enyhítsék büntetését.

Források

1. Jegyzőkönyv a hegyeshalmi határállomás vámhivatalán

JEGYZŐKÖNYV

Felvéve: a hegyeshalmi vámhivatal közúti kirendeltségén

1961. évi április hó 15-[é]n 21 órakor a megrövidített, illetve a megrövidítés veszélyének kitett vám- és más köztartozás megállapítása tárgyában.

[...]

1961. február 3-án saját gépkocsimmal utaztam Olaszországba tanulmányútra. 1961. április 15-én jöttem haza szintén gépkocsival. A vámvizsgálatra való felszólítások átadtam a kiutazásamkor kapott Jegyzéket azzal, hogy arra minden olyan áruféleséget felírtam a kisebb apróságokon kívül, amit külföldön vásároltam, illetve kaptam ajándékba. A Jegyzék alján lévő büntetőjogi nyilatkozatot aláírtam. Megfelel a valóságnak, hogy a vizsgálat előtt a vámőr elvtárs megkérdezte, hogy a Jegyzékre felírt áruféleségen kívül nincs-e valami elrejtve a testemben vagy a gépkocsiban. Én tagadólag válaszoltam. A vizsgálat során a gépkocsimban a gumival lefedett csomagterében, a pótkerék felett és mögött 179 pár orig. nylonharisnyát talált a vizsgálatot végző vámőr elvtárs. Az ismételt kérdésére, hogy ezen kívül van-e még valami elrejtve, én beismertem, hogy van, és megmondtam, hogy a hátsó ülés rugói között és csomagjaimban is rejtettem el. Megfelel a valóságnak, hogy a fent említett ülés rugói között 161 pár orig. nylonharisnyát rejtettem el, melyek gyűrött állapotban kerültek onnan elő. A csomagjaimban a vizsgálat során a használt szennyes ruhák között 42 pár orig. nylonharisnyát adtam elő, továbbá zsebemből 2 db Zheut 21 köves [fér]fi, fémkarórát, pulóverem zsebéből Globál tranzisztoros zsebrádiót, a kocsim kesztyűtartójából 1 db Standard tranzisztoros zsebrádiót adtam elő az ismételt felszólításra. Beismerem, hogy fent említett árukról a vizsgálat előtt tett felszólítás ellenére sem tettem sem szóbeli, sem írásbeli nyilatkozatot. Az árukat azért rejtettem el, mert tudomásom volt arról, hogy ilyen mennyiségű áru kereskedelmi jellegű, és nem akartam utánnuk [!] a vámot megfizetni. Az árukkal kapcsolatosan célom az volt, hogy nagy részét elajándékozzam,

„hosszabb időn keresztül (karácsony, húsvét stb.)” Ezekért az árukért cserében semmit nem vittem ki külföldre, a kint kapott ösztöndíjamból és Ausztráliában élő húgomtól küldött pénzből vásároltam. A fenti áruk lefoglalását tudomásul veszem, és azokról egy példányú átvételi elismervényt átvettem. Az általam a Jegyzékre felírt áruféleségeket az 1000 Ft-os kedvezmény megvonásával a vám közlése után megkaptam. A jegyzőkönyv a valóságnak megfelelően van felvéve, mást az ügygel kapcsolatosan előadni nem kívánok, csak annyit „hogymegbántam”, hogy nem vallottam be, és kérem az ügygel kapcsolatosan a vámgazgatás méltányos elbírálását. A jegyzőkönyvről másolatot nem kérek. A jegyzőkönyvet elolvasásom után jóváhagyólag aláírom.

Kmft.

Jegyzőkönyv lezárva!

[olvashatatlan aláírások]

Jelzet: MOL M-KS 932. f. 1964/13. (Magyar Országos Levéltár - Magyar Szocialista Munkáspárt - Központi Ellenőrző Bizottság)

2. Gábor György egyetemi docens jelentése és levele Simonovits István miniszterhelyettesnek

Kedves Simonovits Elvtárs,

mai telefonbeszélgetésünk alapján, kívánságodra megpróbálom összefoglalni mindazt, amit Halmi Ernő dr. elvtárs csempészési kísérletéről tudok, valamint az ez ügyben kialakult véleményemet.

Halmi elvtárs olaszországi tanulmányútjáról való hazatérése alkalmával, még a hazatérés napján felkeresett, és elmondotta, hogy több száz pár nylon harisnyát próbált autóján becsempészni, azonban a kísérletet észrevették, és a harisnyákat a magyar vámőrök lefoglalták. Halmi elvtársat igen összeszidtam, és azt tanácsoltam neki, hogy azonnal jelentse az ügyet úgy a pártnak, mint állami feletteseinek, köztük elsősorban Neked. Ez meg is történt.

Kétségtelen az, hogy Halmi elvtárs, meggondolatlan cselekedete igen súlyos elbírálás alá esik. Halmi elvtárs nemcsak, mint magyar állampolgár vétett a fennálló törvényes rendeletek ellen, hanem mint kommunista elvtelenül, pártszerűtlenül, kommunistaéhoz nem méltóan viselkedett. Cselekedetének súlyát fokozza, hogy nem fiatal hebhurgya ember, hanem elég nagy emberi és mozgalmi tapasztalatokkal is rendelkezik. Így indokolt Halmi elvtárs megbüntetését.

A büntetés azonban nem lenne igazságos, ha nem vizsgálánk meg a tényeket több oldalról. Feltétlenül figyelembe kell venni azt, ami részben súlyosbító körülmény, nagyrészt mégis enyhítő tényezőként esik a mérleg serpenyőjébe. Ez a tény az, hogy Halmi elvtárs már fiatal kora óta aktívan részt vesz a munkásmozgalomban. Mint fiatal orvos részt vett a Spanyol Polgárháborúban, és ott az összes magyar szabadságharcos között, talán ő töltötte a leghosszabb időt a fronton. A szabadságharc elbukása után Kínába ment, és ott is részt vett a felszabadító háborúban. Magyarország felszabadulása után hazatért, és bár szeretett volna orvosi hivatásának élni, mégis az akkori pártvezetés kívánságára hosszú ideig egészségügyi szervezési, illetve statisztikai munkát végzett. Figyelembe kell venni azt is, hogy éveken keresztül méltatlan mellőzésben volt része. Ilyen múlt után csaknem 50 éves fejjel jutott ismét oda, hogy orvosi hivatását folytassa. Halmi elvtárs igen nagy ambícióval, korát meghazudtoló frissességgel és munkakedvvel fogott hozzá, hogy a szakmai téren történt mulasztásait bepótolja. Meg kell itt jegyezni azt, hogy a felelős pozícióban lévő elvtársaktól ehhez a maximális segítséget is megkapta.

Halmi elvtársnak a szakmában való elhelyezkedése nem jelentett kis problémát. Csakhamar kiderült, hogy Halmi elvtárs szakmai hiányosságai elég nagyok és az ő korában, közel 50 éves fejjel, nem várható ezen hiányok olymértékű pótlása, hogy Halmi elvtárs a szakma területén előkelő helyet biztosíthasson magának. Szakmai feletteseivel és az elvtársakkal való többszöri megbeszélés alapján az látszott a leghelyesebbnek, ha Halmi elvtárs az orvostudomány olyan modern ágát tanulja meg, és úgy képezi ki magát, hogy ezen ág specialistája legyen, olyan tudományt, ami mögött világviszonylatban sem áll nagy és régi múlt. Ilyen tudományának bizonyult a radioizotópokkal való foglalkozás, ennek is egy szűkebb ága, a radiocirculográfia. Ez a terület Halmi elvtárs képzettségének és hajlamainak is megfelel, és jól beleillett munkahelyének, a [...] Belklinikának kutatási profiljába is.

A [...] klinika professzorának, pártaktívájának és magának Halmi elvtársnak azon kívánságát, hogy ő radiocirculográfiával behatóbban foglalkozzék, vezető elvtársaink helyeselték, és Te Magad is jónak tartottad, és maximálisan támogattad. Ezen sokoldalú támogatásnak volt a következménye, hogy Halmi elvtárs rövid idő alatt itthon és külföldön több tanfolyamon vett részt, sokoldalú tapasztalatot szerzett, és ma már bátran lehet mondani, hogy az ország legjobb szakembere e téren. Most kezd el komoly és perspektívájában jelentősnek mutakozó tudományos munkát folytatni. A tudományos terve nemcsak általában bír jelentőséggel, hanem különösen jelentős azért, mert a koszorúér betegségek korai diagnosztikájának és a koszorúér betegségekben használatos gyógyszerek hatásának vizsgálatával foglalkozik. Ez a téma, mint bizonyára jól tudod, Magyarország 15 éves tudományos tervében igen jelentős helyet foglal el, nem beszélve arról, hogy a Szovjetunió és a népi demokráciák közös munkatervében ez a terület döntő módon Magyarországon képezi intenzívebb kutatás tárgyát. Halmi elvtárs tudományos munkája szorosan kapcsolódik a [...] klinikán dolgozó cardiológiai munkacsoport tervéhez.

Az elmondottak alapján szeretnék rámutatni arra, hogy az elmúlt két évben szívós munka és nem kis anyagi megerőltetés árán sikerült Halmi elvtársból igen komoly szakembert nevelni, akinek munkája szoros benső kapcsolatban áll egy egész kollektíva munkájával. Ez pedig azt jelenti, hogy minden olyan intézkedés, ami gátolja Halmi elvtársat abban, hogy az éppen elkezdett munkát folytassa, igen komoly kárt jelent a magyar cardiológiai kutatásban, hiszen pillanatnyilag nincs senki, aki Halmi elvtárs munkáját át tudná venni. Így, ha szabad magam így kifejezni, az egész befektetett tőke elveszne akkor, amikor már kezdené kamatait meghozni.

Halmi elvtárs esetleges eltávolítása a klinikáról nemcsak a közösségnek ártana, hanem úgy érzem, tönkretenne egy embert is, aki bármilyen súlyosan is tévedt meg, ilyen súlyos büntetést mégsem érdemel. Tisztában kell lenni azzal, hogy Halmi elvtárs ma már, különösen a sajnálatos események után, nem tud új életet kezdeni.

Bármennyire is elítélendő Halmi elvtárs cselekedete, úgy hiszem, mégsem szabad egy tényről megfeledkezni. Mi azt valljuk, és az a meggyőződésünk, hogy a büntetés nem megtorlás, hanem a javítás egyik eszköze. Halmi elvtárs meggondolatlan cselekedetét mélységesen megbánta. Meggyőződésem, hogy az elmúlt hetek lelkiismeret-furdalásai, kétségek között eltöltött órai és álmatlan éjszakai minden büntetésnél nagyobb büntetést jelentenek számára. Meggyőződésem az is, hogy Halmi elvtárs őszintén és becsületesen levonta helytelen tettének következményeit és tanulságait. Mindez nem jelenti azt, hogy Halmi elvtárs minden büntetése elengedtesse, de feltétlenül amellet szól, hogy Halmi elvtárs büntetésének kiszabásakor ez nyomatékos enyhítő körülményként essen a latba.

A magyar tudomány, Halmi elvtárs egyéni élete és a szocialista humanista gondolkodás egyaránt amellet szólnak, hogy Halmi elvtárs továbbra is végezhesse megkezdett munkáját a klinikán. Emellet részesüljön pártbüntetésben és részesüljön állami büntetésben is, amely feltétlenül terjedjen ki arra, hogy Halmi elvtárs bizonyos ideig ne vehessen részt az egyetemi oktatásban.

Budapest, 1961. május 18.

Eltvársi üdvözléssel:

Dr. Gábor György s. k.

Kedves Pista, ne haragudj, hogy ennyit írtam össze, de meg kell mondani, végtelenül sajnálom ezt a szerencsétlen Halmit, akit nem rossz hajlamai vezettek ebbe a szerencsétlen ügybe, hanem meggondolatlansága és butasága. Mi, akik többször jártunk már nyugaton, meg tudjuk érteni, hogy egyeseket megragad és elront a nyugati kalmárszellem. Nyilván ez történt ezzel a szerencsétlen flótással is. Bármennyire is hibázott, még egy enyhítő körülményt fel lehet hozni mellette. Tulajdonképpen nem károsította meg a magyar népgazdaságot, hiszen a kint két hónap alatt összespórolt ösztöndíjából vette azokat az átkozott harisnyákat. Ha egy csöpp esze lett volna, legalább annyi, mint amennyi hiányzik neki, inkább streap-steese bárna költötte volna. Az ő korában ez már inkább használt, mint ártott volna neki.

Soraimat Goethe mondásával zárom: Gegen Dummheit kämpfen die Götter selbst vergebens.

Szívélyes üdvözléssel:

[kézírással]

Gábor György

Budapest, 1961. május 18.

Jelzet: XIX-C-1-s-szám nélkül-1961. (Magyar Országos Levéltár. Egészségügyi Minisztérium. Simonovits István miniszterhelyettes iratai)

3. Feljegyzések Simonovits István miniszterhelyettes részére

II. főosztály

[Egészségügyi Minisztérium]

Feljegyzés

Simonovits elvtárs részére

Halmi Ernő ügyében beszéltem Gegesi Kiss rektorral, Somogyi Endre párttitkárral és Várterész elvtársakkal.

A rektor és Somogyi elvtárs véleménye az volt, hogy a maguk részéről nem foglalnak állást a büntetés kérdésében, az egyetemi és pártfegyelmit a bírósági döntéstől függően kívánják lefolytatni. Egyetemi magatartása nem volt olyan, hogy mellette különösebben ki tudnának állni. Ilyen ügy után nem javasolják, hogy a klinikán maradjon.

Várterész elvtárs elmondotta, hogy ma Magyarországon ő a legjobban felkészült szakember radiocirkulographia terén. Rajta kívül a [...] Belklinikán G. dr. és Balatonfüreden H. M. labor. vezető főorvos dolgoznak ebben a témában. Felkészültségben azonban ő a legjobb.

Tekintettel arra, hogy csak a két belklinikai és általában az egyetemi klinikák vannak felkészülve ilyen igényű munkára, az ő elhelyezése véleményem szerint meglehetősen nehézségekbe ütközik. Amennyiben vidéki elhelyezése szóba jöhet, Balatonfüreden volna számára munkalehetőség, annál is inkább, mert az ottani létszámviszonyok nem valami jók, és Várterész elvtárs ilyen irányú segítségét a labor. főorvos a napokban is kérte. Ha balatonfüredi elhelyezése nem lehetséges, akkor csak az jöhet szóba, hogy cseréljenek G. dr.-ral, aki helyébe menne a [...] Belklinikára és ő pedig a [...] Belklinikán dolgozna.

Budapest, 1961. évi május hó 19.

(Dr. Bartha Ferenc)

Jelzet: MOL XIX-C-1-s-szám nélkül-1961. (Magyar Országos Levéltár. Egészségügyi Minisztérium. Simonovits István miniszterhelyettes iratai)

Feljegyzés

dr. Simonovits István miniszterhelyettes elvtárs részére

Dr. Halmi Ernő, a Bp-i Orvostudományi Egyetem [...] Belklinikájának tanársegéde elvégezte az Orvostovábbképző Intézet által rendezett egyik radioizotóp tanfolyamot, és jelenleg a klinika izotóp laboratóriumát vezeti. Nagy ügybuzgalommal, lelkesedéssel és komoly hozzáértéssel látott hozzá az izotóp laboratórium berendezéséhez és megindításához, és annak létrehozásában komoly érdemei vannak. Kezdetől fogva elsősorban a radiocirkulográfia felé fordult érdeklődése, ennek problematikájában jelentős elméleti jártasságra tett szert már itthon, és legutóbb, elvégezve az Olaszországban (Pisában) rendezett 2 hónapos radiocirkulográfiai tanfolyamot, ezen a területen egyik legkomolyabb szakemberünkké képezte ki magát. Hazánkban most van napirenden a cirkulográfia bevezetése, cirkulográfiai berendezések hazai gyártásának előkészítése, amiben dr. Halmi Ernő külföldön szerzett tapasztalataira nagymértékben számíthatunk.

Budapest, 1961. május 19.

Dr. Várterész Vilmos s. k.

Jelzet: MOL XIX-C-1-s-szám nélkül-1961. (Magyar Országos Levéltár. Egészségügyi Minisztérium. Simonovits István miniszterhelyettes iratai)

4. Vélemények a Központi Ellenőrzési Bizottság számára

MSZMP Központi Bizottság
Központi Ellenőrzési Bizottság
Sánta Istvánné elvtársnőnek

Budapest

Hivatkozva Sánta Istvánné elvtársnővel történt telefonbeszélgetésünkre az alábbiakban közlöm a [...] Belklinika pártcsoportjának véleményét Dr. Halmi Ernő elvtársról:

Tudomásunk szerint fiatalok óta részt vesz a munkásmozgalomban, részt vett a spanyol polgárháborúban, és a kínai szabadságharcban. Hazatérése után hosszabb ideig szervezői munkát végzett és az „orvostudományok kandidátusa” fokozatot is egészségügyi szervezési témájú munkájával nyerte el. Tulajdonképpen orvosi munkát csak meglehetősen későn tudott elkezdni. Három éve került a [...] Belklinikára, amikor az Intézet még Hajnal professzor] vezetése alatt állt, akkor Ő volt az egyetlen orvos párttag, ami igen nehéz feladatot rótt rá. A klinika átszervezése után tudományos kutatómunkában elmélyedt, jelenleg az izotop-laboratórium vezetője. Kétségtelenül meglévő jó tulajdonságai mellett számos hibája is van, amelyek közül nem utolsósorban szerepel anyagiassága. Ezen hibájára részben a pártcsoportban, részben elvtársai, baráti beszélgetésekben is figyelmeztettük.

A pártcsoport határozottan elítéli Halmi elvtárs törvénysértő vámuügyét, amiről egyébként hivatalos formában nem értesültünk.

Budapest, 1961. május 18.

Elvtársi üdvözléssel:

Dr. F. T.

Pártcsoport] bizalmi

Jelzet: MOL M-KS 932. f. 1964/13. (Magyar Országos Levéltár Központi Ellenőrző Bizottság)

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
EGÉSZSÉGÜGYI MINISZTERIUM
PÁRTBIZOTTSÁGA

Budapest, 1961. május 30.
Iktatószám:
Tárgy: információ dr. [Halmi]-ről

124/1961.

Központi Ellenőrző Bizottság titkársága
Budapest

Telefonhívásra dr. [Halmi Ernő]ről az alábbiakat közlöm:

Dr. [Halmi Ernő] a II. alapszerv területén dolgozó elvtársaktól igyekeztem véleményt kérni. Nevezett volt illegális párttag. Még a minisztériumba kerülése előtt kizárták a Pártból, és rövid időn belül visszavették. A minisztériumba, már, mint párttag került és a Statisztikai Osztály vezetője volt 1956-ban.

Közvetlenül az ellenforradalom után az Országos Fürdőigazgatósághoz ment. A minisztériumba Cs. L. elvtárs volt a főosztályvezetője, de ő sem tud sokat róla, általában nagyon kevesen ismerik. Szerinte a minisztériumba dr. [Halmi Ernő] egyéni érdeke miatt lépett be (disszertáció elkészítése, szakorvosi vizsga).

Munkájára az volt jellemző, hogy szétosztotta a feladatokat, ő maga nem sokat végzett. Politikailag nem tud róla semmit sem mondani.

F. elvtárs, az akkori párttitkár (alapszervi) sem tudta sokkal kiegészíteni Cs. elvtárs véleményét. Egy dologra emlékszik, hogy amikor ellenforradalom alatt tárgyalták a vörös csillagok leverését, ő kijelentette, hogy ez nem nagy dolog, hiszen az nem a munkásmozgalom jelképe. F. elvtársat ez a kijelentés nagyon meglepte, mert ismerte dr. [Halmi] e[lv]t[árs] illegális múltját.

Fentiekén kívül dr. [Halmi] e[lv]t[árs] tevékenységével kapcsolatban mást mondani nem tudunk.

Elvtársi üdvözléssel:

(Dr. Völgyi Lajos)

PB titkár

Jelzet: MOL M-KS 932. f. 1964/13. (Magyar Országos Levéltár Központi Ellenőrző Bizottság)

5. Simonovits István miniszterhelyettes értesítése Asztalos Géza KEB tagnak

Egészségügyi Minisztérium

V., Akadémia u. 10.

Asztalos Géza elvtársnak

Budapest

MSZMP Központi Ellenőrző Bizottság

Kedves Asztalos Elvtárs!

Halmi Ernő ügyében beszéltem a legilletékesebb, s legjobb elvtársakkal: Somogyi Endre docens elvtárral, az egyetemi pártbizottság titkárával, Várteré[s]z Vilmos elvtárral, aki az izotop kutatás területén a minisztériumban fő munkatársam (emellett a Joliot-Curie Sugárbiológiai Intézet igazgatója, párttag) és Gábor György docens elvtárral, aki az egyetemen Gömöri professzor helyettese, igen jó elvtárs (egy éves pártiskolát végzett).

Véleményünk a következő:

Somogyi Endre párttitkár elvtárs véleménye szerint Halmi Ernő magatartása nem volt olyan, hogy ezek után meg lehetne tartani a klinikán.

Várterész Vilmos elvtárs véleményét mellékelem.

Ugyancsak mellékelem Gábor György docens elvtárs véleményét is. (Gábor György elvtárs az én részemre maga gépelte véleményét, ezért van benne annyi javítás.)

A vélemények átnézése az ügy alapos átgondolása után az én véleményem Gábor György elvtárs véleményéhez áll a legközelebb.

Úgy gondolom, hogy

- 1) a legsúlyosabb pártbüntetésben kellene részesíteni. De tekintettel egész életére, s tekintettel arra, hogy ilyen, de még hasonló hibát biztosan nem fog többé elkövetni, túl súlyosnak tartanám a kizárást.
- 2) Egyetértek Gábor György elvtárral abban is, hogy meg kellene tartani jelenlegi munkahelyén. Kapjon a pártbüntetés mellett súlyos állami büntetést is. De munkahelyét ne veszítse el.

Budapest, 1961. május hó 22.

Eltársi üdvözléssel:

(Dr. Simonovits István)

Jelzet: MOL XIX-C-1-s-iktatószám nélkül-1961. (Magyar Országos Levéltár. Egészségügyi Minisztérium. Simonovits István miniszterhelyettes iratai)

6. Halmi Ernő értesítése büntetéséről a miniszterhelyettesnek

Dr. Simonovits István elvtársnak,

az egészségügyi miniszter első helyettesének,

Budapest

Kedves Simonovits Elvtárs!

Közlöm, hogy vámüggyel kapcsolatban a Bíróság 5000 Ft pénzbüntetésre ítélte, ugyanakkor az ítélet jogügyi hátrányaitól mentesített (vagyis büntetlen előéletűnek számítok, és erről az ítéletről nem vagyok köteles semmilyen fórum előtt beszámolni).

Ezúttal hálással köszönöm, ez ügyben nyújtott szíves támogatásodat.

Budapest, 1961. augusztus 29.

(Dr. Halmi Ernő)

Jelzet: XIX-C-1-s-szám nélkül-1961. (Magyar Országos Levéltár. Egészségügyi Minisztérium. Simonovits István miniszterhelyettes iratai)

7. A Központi Ellenőrző Bizottság határozatai

[...]

A KEB dr. Halmi Ernőt szigorú megrovás végső figyelmeztetés párbüntetésben részesítette. Három évig nem viselhet választott párttagságot. A KEB javasolja, hogy beosztásában hagyják meg.

[Aláírás és dátum]

Jelzet: MOL M-KS 932. f. 1964/13. (Magyar Országos Levéltár, Magyar Szocialista Munkáspárt, Központi Ellenőrző Bizottság iratai)

[...]

A KEB megállapította:

dr. Halmi Ernő a párbüntetése óta többször volt külföldön, azonban nem merült fel vele szemben panasz.

Munkáját jól végzi. Az Országos Atomenergia Bizottság Egészségügyi Szakbizottságában végez társadalmi munkát.

A Pártalapszervezetének vezetősége javasolja párbüntetése törlését.

A KEB dr. Halmi Ernő szigorú megrovás végső figyelmeztetéssel párbüntetését törölte.

Jelzet: MOL M-KS 932. f. 1964/13. (Magyar Országos Levéltár, Magyar Szocialista Munkáspárt, Központi Ellenőrző Bizottság iratai) - Aláírás és név nélkül.

Címkék:

[Egészségügyi Minisztérium](#) ^[3]

[csempészet](#) ^[4]

[Kádár-rendszer](#) ^[5]

[áruhiány](#) ^[6]

[KEB](#) ^[7]

[vámügy](#) ^[8]

Kiadás: 12. évfolyam (2012) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/kuriozumok/nylonharisnya_maganimport_1961ben.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/kuriozumok/nylonharisnya_maganimport_1961ben.html

[2] <http://www.retronom.hu/>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egeszsegugyi-miniszterium>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/csempeszet>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-rendszer>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/aruhiany>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/keb>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vamugy>